

МАКТАБГАЧА ТА'ЛИМ TASHKILOTI TARBIYALANUVCHILARIDA IJTIMOIY MOSLASHUV KO'NIKMALARI SHAKIIANTIRISH

Teshabayeva Zamira Sobirovna

*Qo'qon universiteti "Ta'lim" fakulteti
dotsenti, p.f.f.d(PhD)*

Toshmatova Farog'at Foziljonovna

*Qo'qon Universiteti "Ta'lim" fakulteti
Maktabgacha ta'lim yo'nalishi 1-bosqich talabasi*

Annotatsiya: Mazkur maqolida maktabgacha ta'lim tashkiloti tarbiyalanuvchilarida ijtimoiy moslashuv ko'nikmalari shakiiantirishning omillari haqida so'z boradi. Maktabgacha yosh davrida bolalar ijtimoiylashuvida maktabgacha ta'lim tashkiloti va oilaning o'zaro hamkorlik ish shakllari haqida ma'lumotlar keltiriladi.

Kalit so'zlar: yoshg davri, o'yin, emotsional holat, vegetativ buzilish, hohishni cheklash, adaptasiya, elementar harakat, uyqu.

Bola xayotining ilk yilidagi xarakterli tomonlari uning jismoniy va psixologik shiddat bilan rivojlanishidir. Bolaning muloqot mazmuni kengayib atrof bilan muloqot va so'z boyligi oshishi jarayonida bolada vaziyatdan tashqari nutqiy muloqotga ehtiyoj ham shakllanadi.

Bola xayotini birinchi yilidayoq bolada tanlash shakllanadi. Bola juda erta o'zinikini begonalardan ajratishni boshlaydi, ba'zi ota-onalar o'zlari hojlab yoki hojlamay bolada yaqinlariga bo'lgan bog'liqlikni mustahkamlaydilar uning muloqot doirasini toraytiradilar, boshqa kattalar bilan muloqotga bo'lgan ehtiyojini rivojlantirishga urinmaydilar.

Shunday hollar ham bo'ladiki bolada begonalarga nisbatan salbiy munosabatni uyg'otadilar. "Mana amaki kelyapti seni olib ketadi" "qara qanaqa yomon xola ekan, agar yig'lasang seni unga berib yuboraman" degan gaplarni qanchalar zararli ekanligini ota-onalar bilmaydilar.

Bola uchun har bir yangi vaziyat alohida muhim xodisadir.

Ma'lumotning yetishmasligi, xayot tajribasi kamligi, voqeani tanqidiy tushunib olmasligi bolaning bog'chaga borishini kattalardan ko'ra umuman boshqacha tasavvur qilishiga sabab bo'ladi.

Adaptatsiya bu-organizmining tashqi muhit bilan adekvat aloqalarining shakllanish xususiyati.

Bolaning maktabgacha ta'lim tashkilotiga moslashish davrida jismoniy va psixologik hususiyatlari: Avvalam bor shuni esda tutish lozimki yosh bolaning organizimi xali funksional yetilmagan bo'ladi. Atrof muhitning o'zgaruvchan sharoitiga, jumladan temperatura o'zgarishlariga ko'nikuvchanlik mukammal bo'lmaydi shu sababdan bola shamollash kasalliklariga duchor bo'lishi mumkin. Shuning uchun u judda ehtiyotkor muomalaga, parvarishga muhtoj. Agar bola tez-tez kasallansalar ularning atrof muhidga qiziqishlari kamayib, tez asabiylashib yig'loqi bo'lib qoladi bu esa harakatlar, predmetlar bilan ammalar rivojlanishini anchayin sekinlashtiradi, natijada fikrlash, dunyoni qabul qilish va nutq o'sishi sekinlashadi. Shuningdek bolada yangi muhitga moslashish jarayoni ham qiyin kichadi. Muloqot doirasi qanchalar tor bo'lsa, bolaning yaqinlari qanchalik kam bo'lsa, bolaning muloqot tajribasi ham shunchalik kam bo'ladi va begonalar bilan aloqa o'rnatish shunchalik qiyin bo'ladi. Tarbiyachi bola bilan birinchi kuniyoq aloqa o'rnatishi lozim lekin bolada notanishlar bilan muloqot tajribasi bo'lmasa u tarbiyachining barcha harakatlariga salbiy javob qaytaradi: yig'laydi tarbiyachidan uzoqlashishga harakat qiladi. Kichik yoshdagi bolalar tez charchaydilar. Bolaning charchashi uning o'zini tutishida turli o'zgarishlarga sabab bo'lishi mumkin, shakllangan ko'nikmalar buziladi, kattalarga bo'lgan salbiy munosabat va o'z tengdoshlariga nisbatan agressiv munosabat belgilari paydo bo'ladi. Salbiy odatlar namoyon bo'la boshlaydi ya'ni barmog'ini so'rish va shunga o'xshash odatlar. Bolada ishtaha yo'qoladi, uyqusi yo'qoladi, kerak bo'lsa stol oldida uxlab qolib, kerak paytda uxlamasligi mumkin, shu sababdan ortiqcha charchoqning oldini olishning eng yaxshi sharti kun tartibini tashkillashtirishdir. Ikki uch yosh bolalarda faol bo'lib yurish muddati katta bolalarga nisbatan qisqaroq bo'ladi. Faollik muddatini keragidan ko'paytirib yuborish uyquni kamayishiga, bolada ortiqcha asabiyikka, bo'shashish va injiqlikka olib keladi. Shunday ekan bolani guruhga olayotgan paytda u uyda qanday va qancha uxlaganiga qiziqish lozim va shunga mos tarzda bolaning bog'chadagi va oiladagi kun tartibiga o'zgartirish kiritish lozim. Ortiqcha charchash nevro'z paydo bo'lishiga olib kelishi yoki bolaning nerv tizimi chidamliligi juda past bo'lishi mumkin. Ajoyib pedagog K.D.Ushinskiy aytganidek "bolani to'laqonli tarbiyalash uchun, uni to'laqonli bilish lozim".

Xulosa o'rnida shuni ta'kidlash joizki- bola bamisoli nihol uni tarbiyalash va sog'lom voyaga yetkazish bu ota-ona va tarbiyachi nafaqat bunda mahalla ham mas'uldir. Bola bog'chaga oson ko'nikishi uchun bolani bog'chaga sayir qildirish va tanishtirish, bog'chaga qiziqish uyg'otish bog'cha haqida iliq so'zlar aytish, bog'chaga borishda o'zi hohlagan kiyimlarini kiyib borishga ruxsat berish bola fikrini inobatga olib qiziqishlariga etibor berish kerak. Bolani uyqu vaqtini nazoratga olib, tengdoshlari orasida ajrab qolmasigi uchun etibor berish va har xil o'yinlar bilan mashg'ul qilib

asabiylashishiga yo'l qo'ymaslik, va bola uchun tarbiyachini kayfiyati ta'sir qilmasligi va tarbiyachi bolajon bo'lishi kerak.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Egamberdieva N.M. Ijtimoiy pedagogika. Toshkent: A.Navoiy nomidagi O'zbekiston Milliy kutubxonasi nashriyoti, 2009.

2. Sobirovna, T. Z. (2023). Ijtimoiy pedagogning oila bilan ish yuritishi shakllari. Образование наука и инновационные идеи в мире, 34(2), 33-34.

3

4. Ibraimov, X., G Gaynazarova, g. (2023). the content of preparing students for professional activity in the process of individual education. science and innovation, 2(b12), 330-333.

у
х

М
у
h
a
m
m
a
d

Sodiq Muhammad Yusuf "Bahtiyor oila" uslubiy qo'llanma T: "HILOL- NASHR"
2022y 355 b